

Т. В. Миколишена

м. Житомир

ТВОРЧА ОСОБИСТІСТЬ ПЕРЕКЛАДАЧА ЯК СУБ'ЄКТА МІЖКУЛЬТУРНОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА

Особистість перекладача у художньому перекладі завжди викликала гостру полеміку у теоретиків перекладу. Можливість прояву індивідуальності перекладача, його власної комунікативної установки зростає в жанрах, де помітна індивідуальність автора. Зовсім не випадково, що вона найбільше проявляється саме у художньому стилі.

У процесі перекладу відбувається творче перекодування тексту, що супроводжується частковою втратою інформації та додаванням нової, що залежить від естетичних, етичних та ідеологічних установок інтерпретатора. Переадресація тексту реципієнту, що не володіє мовою оригіналу, супроводжується змінами у прагматичній та семантичній структурі тексту.

Здійснюючи переклад, інтерпретатору постійно доводиться оцінювати відносну важливість окремих елементів тексту, що забезпечують граматичну та семантичну цілісність висловлювання. Вибір варіанту, пов'язаного з найменшими втратами, становить важливу частину творчого процесу перекладу та забезпечується шляхом використання перекладачем певних прийомів. Суб'єктивна воля перекладача проявляється на рівні відбору та композиції мовних засобів у створеному тексті.

При перекладі художнього твору неможливо досягти повного збігу синтаксису, лексики, фонетики та зберегти стрункість вихідного тексту одночасно. Досить небезпечно далеко відходити від першотвору, адже можна втратити щось надзвичайно важливе, але й прагнення до буквалізму з ігноруванням законів мови перекладу не покращить якості перекладеного тексту.

Оскільки ефективність перекладу досягається завдяки максимальному зближенню образу автора з образом перекладача, у сферу перекладознавчого дослідження вводять категорію образу самого перекладача як "точку перетину (свого роду "заломлення") авторських інтенцій та пресупозицій з читацькими перцепціями й експектаціями" [1: 242], що досліджується з позицій висвітлення перекладача як творчої особистості. Оскільки образ перекладача є "стратегією перекладу, зумовленою специфікою інтерпретації першотвору, в якій зміст, «закладений» автором, комбінується зі змістом, «доданим перекладачем»" [1: 250], відтворення у перекладі авторського задуму відбувається саме так, як це відчув та зобразив інтерпретатор.

Співіснування та взаємодія образів перекладача та автора може впливати на подальшу долю перекладеного твору та на сприйняття усієї творчості

письменника у певній культурі. Результатом формування невірнього стереотипу в уявленні читачів може стати ігнорування перекладачем ідіостилію письменника та схильність до надмірної адаптації його творів.

Невичерпним джерелом дослідження індивідуального стилю автора та прояву творчої особистості перекладача є дитячі твори одного з найвизначніших англійських письменників ХХ ст., майстра парадоксального оповідання – Роальда Дала. Перекладачу В. Морозову, як нікому, відомий бунтарський стиль письменника, зважаючи на те, що саме його перу належать усі українські переклади дитячих творів Р. Дала. Своєрідний гумор письменника, іронічне зображення персонажів, що інколи переходить у відверту сатиру, лейтмотивом пронизує усі його дитячі твори. Для цього автор застосовує арсенал найвиразніших мовних засобів, що так і "кричать" зі сторінок його творів, гостро засуджуючи несправедливість дорослих та всепереможну силу добра та любові, втілених у дитячих образах. Однак, читаючи український переклад, можна помітити, що перекладач, аж занадто захоплений авторським стилем, перенасичує мову героїв тими мовними засобами та відтінками експресивності, що відсутні в оригіналі.

Наприклад, у дитячому творі *"The Witches" ("Відьми")*, описуючи відьомське зібрання, автор не жалкує найбільш промовистих засобів, аби передати атмосферу жаху моторошного видовища. Картина блискуче відтворена у перекладі, де, однак, навіть стилістично нейтральні описові елементи *the one who had dared to speak* та *foolish witch* перетворюються на оказіоналістичні *відьма-непослушниця* та *дурихвістка* відповідно. В іншому випадку, застосований автором оказіоналізм у словосполученні *tomfiddling idea* у перекладі поширюється на його обидва компоненти – *дуррніотська ідіотея*. Таку образність можна вважати цілком виправданою та такою, що не шкодить перекладові, адже вона лише додає йому виразності та експресивності, що втворює наміру письменника.

Надзвичайно колоритно зображена у творі не лише бридка зовнішність відьом, а й обмеженість їх інтелектуального розвитку, що проявляється перш за все через їх мовлення, вчинки та поведінку. Благоговіючи перед Верховною Відьмою через страх бути знищеними нею, вони то улесливо називають її *Your Grandness (Ваша Високість)*, то величають *O Brilliant One (Діамантка)* та *The Brainy One*, що у перекладі має кілька відповідників (*Наша Святосте, Наша Неймовірусна* та *наша неймовірусна Мудрагелька*), які лише підкреслюють абсурдність ситуації, виступаючи засобом висміювання догідливості лише на вигляд страшних, однак абсолютно нікчемних істот.

Проведене дослідження дозволяє нам зробити висновок, що, працюючи над перекладом тексту, створеного в іншому соціальному середовищі, В. Морозов визначає способи вираження особливостей картини світу автора у тексті та знаходить найбільш влучні засоби для відтворення цих особливостей у перекладі,

*СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ЛІНГВІСТИЧНИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ*

проявляючи таким чином свою творчу особистість. Перспективою подальших досліджень буде детальний аналіз цього явища на матеріалі інших дитячих творів Р. Дала.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі : [монографія] / О. В. Ребрій. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. – 376 с.